

ΣΤΥΝΤΟΜΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

περι
 τεχνῶν καὶ ἐπισημῶν, ἅμα δὲ καὶ περὶ
 θρησκείας, ἡθῶν καὶ ἐθίμων τῶν
 Ἑλλήνων.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Περὶ τεχνῶν καὶ ἐπισημῶν τῶν
 Ἑλλήνων.

Κατὰ τὲς ἡρωϊκῆς αἰῶνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

ΤΕΧΝΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

§. Α΄.

Πολεμικὴ τέχνη.

Περίληψις.

Εἰσαγωγή — ἀξιοπιστία τῶν Ὀμήρων ὡς ἱστορικῶν — γυμνασ-
 σεις ἢ στρατιωτικὴ κατὰστασις τῶν Ἑλλήνων — ἀποτελέσο-
 μα τῶν στρατιωτικῶν διαταγῶν πρὸς τὰ ἥθη — πολεμι-
 κοὶ νόμοι.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες ἐδόξαζον σερειῶς, ὅτι ἡ γῆ,
 ἐν ἣ ἔζων, ἦτο μάλισα ἀρμοδία εἰς τὴν ἀξιοπρέπειαν
 τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Τὰ θερπνὰ κλίματα τῆς Ἀ-
 σίας ἐγέννων μὲν ἄνδρας ἐφευρετικῆς καὶ ἀγχινοῆς,
 ἀλλ' ἐμαλάκυνον τὰς κράσεις τῶν ἀνθρώπων, καὶ καθ-
 υπέβαλλον αὐτὰς εἰς δαλείαν. Τὰ αὐστηρὰ καὶ τραχέα

Τόμ. Γ΄.

S

κλίματα τῆς Εὐρώπης ἔδιδαν μὲν ἰσχύν καὶ εὐκίνησίαν εἰς τὰ μέλη τῆς σώματος καὶ ἀφοβίαν εἰς τὸν νῦν, ἀλλ' ἐψύχραινον τὴν φαντασίαν καὶ ἀπενάρκουν τὰ λεπτά τῆς ψυχῆς αἰσθήματα. Οἱ ἐγκαταίκοι τῆς ἀνατολῆς καὶ μεσημβρίας ἐξέπεσον ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τὴν ἀτυχῆ κατάχρησιν τῆς δυνάμεως, ἐν ᾧ οἱ ταραχοποιοὶ υἱοὶ τῶν ἀρκτῶν καὶ δυτικῶν μερῶν ἦσαν ἀνάξιοι δι' ἀμάθειαν καὶ ἀφύϊαν νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τακτικὸν διοικήσεως σύστημα. Μόνοι οἱ Ἕλληνες κείμενοι μεταξὺ τῶν δύο ἀκροτήτων τῆς ψυχῆς καὶ τῆς θερμῆς, εἶχον ἀνδρίαν συνημμένην μὲ ἀγχίνοισιν, ἐμετρίαζον τὸ σκυθρωπὸν καὶ ἀνδρικὸν μὲ τὰς εὐγενικωτάτας ἀρετάς, καὶ ἀπύλαυον τὸ διπλῆν ὄφελος τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν νόμων (1).

Αὕτη ἡ λαμπρὰ παρατήρησις, ἡ ὁποία θεραπεύει πολὺ τὴν φυσικὴν τῶν ἔθνῶν ματαιότητα, δυσκόλως ἐμπορεῖ νὰ ἐκληφθῆ ἀληθῆς ἀπὸ τὸν προσεκτικὸν ἐξιχνευτὴν τῆς ἀληθείας, ὁ ὁποῖος θέλει ἀποδώσει τὴν ἀνωτέραν λαμπρότητα τῶν Ἑλληνικῶν ἡθῶν περισσότερο εἰς τὴν φιλοκαλῆ φαντασίαν τῶν συγγραφέων, παρά εἰς τὴν καθ' αὐτὸ ἀξίαν τῆς ὑποθέσεώς των. Καὶ ὅμως ὁμολογῆμεν εἰλικρινῶς, ὅτι διὰ πολλὰ αἰτία πρέπει νὰ πισεύσωμεν, ὅτι ὁ μέγας ποιητῆς, παρά τῆς ὁποῖας μάλισα μανθάνομεν τὴν ἀρχαίαν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος, ἀπέγραφε μόνον ἀπὸ τὴν φύσιν· ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν ζητεῖ νὰ καλλωπίζει τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ διηγεῖται ἀπλῶς καὶ ἀφελῶς ὅσα ἶδε καὶ ἤκουσεν. Αἱ ἰδέαι αὐτῆς καὶ τὰ φρονήματα ὄχι μόνον

(1) Ἀριστοτ. πολιτ. βιβλ. 5^η. κεφ. ζ'. Ἰσοκρ. πολιτ. Ἀθην. Πανηγυρικ. καὶ Παναθην.

εἶναι ἐσολισμένα μὲ τὰς σειρήνας τῆς ποιητικῆς, ἀλλὰ καὶ γέμουνσι τῶν γοητειῶν τῆς ἀληθείας, καὶ μία θαυμασία ποικιλία χαρακτήρων, φυλαττόντων ἐν τῇ μέσῳ ἀναριθμήτων ποικίλων παραστάσεων γενικὸν εἶδος ὁμοιότητος, ἐξαιρῶσι τὴν Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσειαν ὑπὲρ πάντα τὰ ἄλλα ποιητικὰ συγγράματα, καὶ ἀπαδεικνύουσιν, ὅτι αὐταὶ ἀπεγράφησαν ἐχθὲρ ἀπὸ τῆς περιορισμένης τῆς ἀνθρωπίνης ἐφευρέσεως συνδυασμῶς, ἐλλ' ἀτὴ τῆν ἀπειρον ποικιλίαν τῶν ἐντυπώσεων ἐν τοῖς πλυσίσι τὰ λείπῃ τῆς φύσεως. Ἀναμφιβόλως εἰς μερικὰ μέρη τῶν ποιημάτων τε ὑπήκουσεν ὁ Ὅμηρος εἰς τὰς ἀρετὰς ἐμπνεύσεις τῆς ἀξιεράστου φαντασίας τε, ἀλλὰ φαίνεται σαφῶς ἐκ μόνης ἐσωτερικῆς ἐναρχείας, ὅτι αὐτὸς περιγράφει περιστατικῶς καὶ ἀκριβῶς τὴν γεωγραφίαν, μυθολογίαν, ἱστορίαν καὶ τὰ ἤθη τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅτι αἱ περὶ τούτων ὄλων παρατηρήσεις τε συνάδουσιν ἐντελέστατα μὲ τὰς δόξας καὶ μὲ τὴν πίσιν, αἱ ὅποια ἐπεπόλαζον τότε μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν τε. Εἰ δὲ καὶ τῆτο ἀπαιτεῖ τὴν βοήθειαν ἐξωτερικῆς ἐναρχείας, δύναται γὰρ βεβαιωθῆ διόλου ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν τῶν Ἑλλήνων ἱστορικῶν, οἱ ὅποιοι πᾶσαν σιγμὴν ὁμολογῶσι τὴν ἀληθινολογίαν τῆ ποιητῆ, προσεπικυρῶντες ἕ μόνον τὴν ἀλήθειαν τῶν παρ' αὐτῆ διηγημένων, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπιρροὰς τῶν αἰτιῶν, εἰς ἃς ἐκεῖνος ἀπονέμει αὐτὰ (1).

(1) Ἡ φύσις καὶ τὰ λοιπὰ τῶν θεῶν, τὰ ὅποια δικαίως παρατίθησι τὰ αἰσθητά τῶν νεωτέρων ἀναγνώστων, συνάδουσιν ἐντελῶς μὲ τὴν πίσιν τῶν Ἑλλήνων. Ἡ παντοειρὴν ἢ μετολόγησις τούτων τῶν αἰθερίων ὄντων εἰς τὰ ἀνθρώπινα πράγματα κρίνεται ἀληθῆς ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτον, Θ. 2.

Αἱ γυμνῆσεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων διεκρίνοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τῆν αὐτῆν ἱερᾶν ἐπιφορῆς, ἢ ὅποια ἐκυβέρνησε τὰς πράξεις των κινήτε καὶ κατ' ἰδίαν. Ὁ πόλεμος ὑπῆρχε τὸ κύριον αὐτῶν ἐπιτίθειμα· καὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐδείκνυον τὰς εὐγενικωτάτας αὐτῶν ἀρετὰς καὶ τὰ μέγιστα ἐλαττώματα τῆ χαρακτήρος των. Αὐτοὶ δὲν ἐγίνωσκιν μὲν ἐλεῖν τὰς τακτικὰς ἐξελίξεις, οἱ ἔπειτα διδασκιν ἀρμονίαν καὶ συμφωνίαν εἰς πολυκρίσμα τάγματα ἀνθρώπων, καὶ ἐνισχύουσιν ὁλόκληρα στρατεύματα νὰ κινῶνται μετὰ τὴν ταχύτητα καὶ ἐπιδεξιότητα τῶν μονομαχῶντων, ἀλλὰ τὸ ἐλλείπον τῆς ἐπιδεξιότητος ἀνεπλήρουν διὰ τῆς ἀνδρίας· ἐπεριπάτεν δὲ εἰς τὸν πόλεμον εἰς βαθεῖαν φάλαγγα, ὡρμην βιαίως εἰς τὴν συμπλοκὴν, καὶ ἔτιως ἤρχοντο εἰς χεῖρας μετὰ τῆ ἐχθρῶ. Πᾶστις στρατιώτης ἐμάχετο συσίδην μετὰ τῆ ἀνταγωνιστῶ, καὶ ἠγωνίζετο νὰ καταπαλαίσῃ αὐτόν. Τὸ κύριον αὐτῶν ὄπλον ὑπῆρχεν ἡ λόγχη, ἢ ὅποια ῥιπτομένη ἀπὸ νευρώδη καὶ εὐρωσον ἀνδρα, διεπέρα συχνάκις καὶ διὰ τῶν σερευτάτων ἀσπίδων καὶ θυράκων· ὅτε δὲ ἀπετύγχανεν τῆ σκοπῆ, ἢ ἡ λόγχη δὲν ἐήργει δι' ἐλλείψιν ἀνδρίας, ὡρμην εἰς τὰ ξίφη. Καὶ τῆτο τὸ εἶδος τῆ πολεμείν ἦτο κοινὸν εἰς

κυδίδην, Ξενοφῶντα καὶ τὰς λοιπὰς συγγραφεῖς. Ὁ Ἡρόδοτος (Α'. κεφ. 131) ἐξισχυτ τῆς αἰτίας, δι' ἣν οἱ Πέρσαι δὲν ἐδέχοντο μήτε ναὺς, μήτε ἀγάλματα, μήτε βωμῆς, λέγων, "ὅτι ἐκ ἀνθρωποφυίας ἐνόμισαν τὰς θεὰς καθάπερ οἱ Ἕλληνας, εἶναι". Ὅτι οἱ θεοὶ πολλακίς ἐπαρρησιάζοντο ἀνθρωπόμορφοι, τῆτο προῦποτίθεται ἀπὸ τῶν Ἰλασανίαν ἐν Ἀ' εκκδ. καὶ Πλάταρχον περὶ μισικῆς. Περὶ τῆς ἰδίας δέξεως δι' ἐνισχυζετο ποτὲ καὶ Ἰσθλιανὸς ὁ ἀπερσάτης. Ὅρα Gibbon history vol. III.

τὸς στρατιώτας ἢ στρατηγὸς, ἐξ ὧν οἱ τελευταῖοι διέπρεπον ἐν τῇ μάχῃ κατὰ τε τὴν δύναμιν αὐτῶν ἢ ἀνδρίαν, ἢ κατὰ τὴν ἐπιδεξιότητα ἢ στρατηγικὴν σύνεσιν. Οἱ Ἕλληνες εἶχον τόξα, σφενδόνας ἢ ἀκόντια, τὰ ὅποια μετεχειρίζοντο ἐναντίον τῶ μακρότερον ἰσαμένον ἐχθρῶ· ἀλλ' ἡ χρῆσις τέτων τῶν ὀπλων, τὰ ὅποια συνειθίζοντο πολὺ εἰς τὸς ἡρωϊκὸς αἰῶνας ὡς στρατιωτικὰ ψυχαγωγήματα, περιορίζετο ἐν τῇ πολέμῳ εἰς τὸς ποταπὸς πολεμάρχας. Ἡ πανοπλία αὐτῶν ἦτον ἐντελεσάτη, τῆς ὁποίας ἡ μὲν πλατεῖα περικεφαλία, ἐσολισμένη μὲ πτερὰ, ἐσκέπαζε τὴν κεφαλὴν ἢ τὸ πρόσωπον, ὁ δὲ σερεὸς θώραξ ἐκάλυπτε τὸ σῆθος, τὰ δὲ χάλκινα πέταλα κατέβαινον ἕως εἰς τὸς πόδας, ἢ ἡ πλατεῖα ἀσπίς κρεμαμένη ἐπὶ τῶν ὤμων, ἐσρέφετο καθ' ὅλας τὰς διευσύνσεις, ἢ ἀντῴθει τὰς ἐχθρικὰς προσβολὰς.

Αἱ συσάδην γινόμεναι μάχαι τῶν Ἑλλήνων ἦσαν ἐπιτήδεια νὰ διεγείρωσι τὰ ἐχθρὰ πάθη τῆς ψυχῆς, ἢ νὰ παροργίζωσι τὴν ἐθνικὴν μνησικακίαν διὰ πρωτοπικῆς ὀργῆς ἢ ἐπιδικήσεως. Μία μάχη συνίστατο ἀπὸ πολλὰς μονομαχίας, αἱ ὅποια ἤυξανον ἐς ἄκρον τὴν ἐχθρὰν τῶν ἀντιπολεμέντων μερῶν, καὶ πᾶς τις στρατιώτης ἐγίνωσκε τὸν ἀνταγωνιστὴν, παρ' ᾧ ἔλαβεν, ἢ εἰς ὃν ἀπέδωκε τὰς μεγίστας ἀτιμίας. Διὰ τῆτο ἐμάχοντο μὲ ὅλην τὴν ἐνδεχομένην αἰσθηρὰν μνησικακίαν, ἢ πολλάκις ἐμίαινον τὰς τιμὰς τῆς νίκης μὲ τοιαύτας ἀπανθρωπίας, αἱ ὅποια εἶναι φυσικαὶ εἰς τὸς ἀνθρώπους κατὰ τὴν σιγμὴν, ὅτε θριαμβεύουσι κατὰ τῶ μεγίστη ἐναντίῳ. Εἰς τῆτο τὸ λυπηρὸν συμβεβηκὸς ἢ εἰς τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν τῶ νὰ κατέχωσιν οἱ κατὰ πρῶτον συλήσαντες τὰ πολεμικὰ λάφυρα, πρέπει ν' ἀπο-

δώσωμεν τὰ χείρισα κρήματα, τὰ ὅποια ἔπραξαν ἐνίοτε οἱ ἀνδρειότατοι καὶ γενναϊότατοι τῶν Ἑλλήνων στρατηγῶν.

Αἱ πρὸς τὰς νικηθέντας ἀνζηρότητες τῶν Ἑλλήνων δὲν προήρχοντο ἀπὸ τῆν βαρβαρότητα τῶν τότε αἰώνων καὶ ἀπὸ τῆν ἀγνοίαν τῶν δικαίων τῆς ἀνθρωπότητος, καθὼς εἶναι φανερὸν ἀπὸ τὰς παρατηρήσεις, αἱ ὅποια ἐνομίζοντο ἀναγκαῖαι πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς εὐνοίας τῶν θεῶν ἐν πάσῃ ἐκστρατεία καὶ νίκη· αὗται δὲ αἱ παρατηρήσεις, αἱ ὅποια ἐπερείδοντο εἰς τὰς νόμους τῶν Ἑλλήνων, ἐφυλάττοντο ἐν τε τῇ ἀρχῇ τῆ πολέμου, ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ μετὰ τὸ τέλος αὐτῆ. Πρὸ τῆ ἐπιχειρήσει δικαίως τὸν πόλεμον, ἦτον ἀναγκαῖον νὰ σαλῶσι πρέσβεις, οἱ ὅποιοι ἔμελλον νὰ παραστήσωσι τὰς ἀδικίας τῆ ἐχθροῦ, καὶ νὰ ζητήσωσιν ἄμεσον καὶ ἐντελῆ ἱκανοποίησιν· εἰ δὲ ὁ ἐχθρὸς δὲν ἔσεργεν εἰς τῆτο, νὰ κηρύξωσι δημοσίᾳ τῆς κρινότητός των τῆν ἀπόφασιν τῆ νὰ ζητήσωσι τὰ δίκαιά των μὲ βίαν. Ὅτε δὲ ἀπεφασίζετο ὁ πόλεμος, οἱ κήρυκες, οἱ ἱεροὶ ὑπηρέται τῶν βασιλέων, σεβόμενοι ἀπὸ φίλευσε καὶ ἐχθροῦ, ἤρχοντο ἀσφαλῶς διὰ μέσε τῶν παρτεταγμένων ἐχθρῶν, καὶ ἐκήρυττον εἰς τὰς σιωπῶντας πολεμικὰς τὰ παραγγελθέντα αὐτοῖς, ἢ ἐζήτην ἄδειαν νὰ θάψωσι τὰς νεκρὰς, τὸ ὅποιον ἦτον ἡ πρώτη τῶν Ἑλλήνων φροντίς. Ἡ χρῆσις τῶν ἰοβόλων ὅπλων ἦτον ἀπηγορευμένη ἐπὶ ποινῇ τῆς θείας ὀργῆς. Ἡ ζωὴ τῆ αἰχμηλώτε ἐτυγχωρεῖτο, ὅταν ἐδίδοντο ἱκανὰ λύτρα (1). Ὅταν ἐγίνετο εἰρήνη μεταξὺ δύο ἐχθρικῶν ἐθνῶν μὲ ὄρκον μόνον, οἱ παραβάται τῶν ἱερῶν ὄρκων παρεδίδοντο μετα-

(1) Ἰλιάδ. κ. ζ. 24.

ξὺ δημοσίων θυσίων καὶ σπονδῶν εἰς τὴν ὀργὴν τῶν
τρομερῶν θεῶν (1).

§. Β'.

Γεωργική — Αρχιτεκτονική — Ζω-
γραφία — Μουσική.

Περίληψις.

Κατάσσεις τῆς γεωργικῆς — Βάναυσοι τέχνη — Αρχιτεκ-
τονική, ζωγραφία καὶ μουσική.

Ἀπὸ τὰς τέχνας τῆς εἰρήνης ἀπήλυσαν οἱ Ἕλ-
ληνες τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα καὶ τὰ ἀγαθὰ, ἐχὶ δὲ
καὶ τὰς πολυτελείας τῆς ζωῆς. Ἡ ποιμενική καὶ ἡ γεωργι-
κή ἐχορήγησαν εἰς αὐτὰς τὰς ἀναγκαιοτάτας τροφᾶς
καὶ ὕλης τῶν ἐνδυμάτων. Τὰ οἰκονομικὰ ὄργανα ἦσαν
πολλὰ ἀτελῆ, καὶ αὐτὸ τὸ ἄροτρον (ἀλέτρι), τὸ ὠφε-
λιμώτατον παρὰ πᾶντα, συνίστατο ὅλον ἀπὸ ξύλον (2)
διὰ τὴν σπανιότητα τῆ σιδήρου μάλλον, ἢ δι' ἄγνοιαν (3).
Ἐπὶ τῶν χρόνων τῆ Ἡσίοδος ἐφευρέθησαν αἱ ψαλίδες,
καὶ πρὸ τούτου ἐχωρίζετο πᾶντα χρόνον τὸ ἔριον ἀπὸ
τῶν προβάτων ἐκ φύσεως (4). Ἡ κριθὴ ἦτο τὸ κύριον
γέννημα τῶν ἀγρῶν καὶ ἡ συνειδισμένη τροφή τῶν ἀν-
θρώπων καὶ ἵππων. Ἡ ἐφεύρεσις τῶν μύλων ἦτον ἄγνω-
στος, καὶ ὁ σίτος πρῶτον μὲν προπαρεσκευάζετο, εἶτα
δὲ ἐλεπτύνετο μεταξὺ δύο μεγάλων λίθων κινουμένων
διὰ τῆς χειρός (5). Οἱ Ἕλληνες ἐκαλλιέργησαν μὲν τὰς

(1) Ἰλιάδ. γ'. (2) Ἡσίοδ. ἔργα καὶ ἡμέραι. (3) Ὀρα
Ὀμηρ. ἀπανταχῆ. (4) Ἡσίοδ. αὐτόθι. (5) Πλίν. βιβλ. 17.
κερ. 18.

έλαιας, ἠγνόουν ὅμως τὸ ἐξ αὐτῶν πιεζόμενον ἔλαιον, τὸ τίσσον ἀρμίδιον πρὸς παρηγορίαν τῆ μελαγχολικῆ σάτυς τῆς νυκτός (1). Ἡ Ἑλληνικὴ γῆ ἦτο μὲν ἐπιτηδεῖα πρὸς βλάσησιν τῶν κλημάτων· ἀλλ' ἡ μικρὰ καὶ ἐπίπυρος ἐργασία, δι' ἧς ἐχωρίζετο καὶ κατεσκευάζετο ὁ χυμὸς τῶν σαφυλῶν, ἔκχυε τὸν οἶνον σπάνιον καὶ διστόρισον (2).

Ἐκ τῶν βιβαυτικῶν τεχνῶν τὸ ὑφαίνειν ἦτο τὸ γνωστότερον παρὰ πάσας, τὰς ἐποικίς ὅλας εἰργάζοντο οἱ Ἕλληνες ἰσάμενοι, τὸ ὅποιον ἀποδεικνύει τὴν ἀτέλειαν τῶν τεχνῶν. Ἡ ἀξίνη (σεκῆρι λατινισί), τὰ τρύπανον, ὁ πέλεκυς καὶ ἡ σάβμη εἶναι τὰ ὄργανα, ὅσα μνημονεύει ὁ Ὀμηρος, εἰς τὸν ὅποιον ἦσαν, ὡς φαίνεται, ἀγνωστα ὀπίρων, ὁ γνώμων (διεβήτης), καὶ ἡ ναυτικὴ κίβητις (3). Ἡ τέχνη τῆ τορρεύειν τὸ μάρμαρον, τὸ ἐπὶ ν ὕδατος ἐχορήγησεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀγχίνουσαν τὰς ὕλας ἐκείνων τῶν ἀμιμήτων φιλοτεχνημάτων, τὰ ὅποια ἐκμαζόνται μέχρι τῆς σήμερον, ἦτον ἔτι ἀγνωστὰς, ἔτε ἐσόλιζεν ἕως ὁ πολύτιμος λίθος τὰς κατοικίας τῶν Ἑλλήνων (4).

Ὁ Ὀμηρος δὲν μνημονεύει τὰς τάξεις τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, αἱ ὅποια ἐφευρέθησαν εἰς τὴν ὕδατος αἰῶ-

(1) Οἱ Ἕλληνες δὲν ἐφεύρον ἄλλο μέσον πρὸς τῆτο, εἰ μὴ τὸ καίειν ξύλον. Οἱ λύχνοι, τῆς ὁποίας ἀναφέρει ὁ Ὀμηρος, συνίστατο ἀπὸ κλώνος ῥητινώδους δένδρου (Ὀδύσ. ζ. στίχ. 307. καὶ σ, στίχ. 306 καὶ 309).

(2) Εὐσάθ. εἰς Ἰλιάδ. α, στίχ. 31.

(3) Ὀδύσσ. ε, στίχ. 234, κτ.

(4) Ἐν τῷ παλατίῳ τῆ Ἀλκιώου, ἐν ᾧ ἔλαμπεν ὁ χρυσὸς, ὁ ἀσγυρος, ὁ χαλκός, καὶ ὁ ἠλεκτρος, δὲν γίνεταί μνησὶα τῆ μαρμάρου (Ὀδύσσ. δ, στίχ. 72).

νας, ἢ αἱ σῆλαι ὑπάρχουσι τὰ μόνα παρ' αὐτῆ περιγραφόμενα σολίσματα τῶν οἰκοδομῶν. Αἱ οἰκίαι τῶν μεγάλων ἦσαν περιεφραγμένα ἀπὸ ἑν ἔρκος, ἤτοι τείχος συνισάμενον εἰς δύο σανιδώματα, ἀπὸ τῶν ὁποίων τὸ χαμηλότερον διηρείτο εἰς τέσσαρα μέρη, εἰς τὴν αὐλήν, αἶθυσαν, πρόδρομον ἢ θάλαμον (1). Ἡ σκέπη τῶν οἰκιῶν ἦτον ἐπίπεδος, ὡς ἢ τὴν σήμερον εἰς τὴν Νεάπολιν, Σικελίαν, ἢ εἰς ὅλην τὴν ἀνατολήν, ἢ αἱ θύραι ἀνοίγοντο πρὸς τὸ περίξ τεῖχος, ἐν ᾧ αἱ θύραι τῆ τεύχεσ αὐτῆ ἀνοίγοντο πρὸς τὰ ἔξω, ἤτοι πρὸς τὰς ὁδὸς (2). Ἡ ἐφεύρεσις τῆ χωνεύειν τὰ μέταλλα ἐκαλλιουργεῖτο θαυμασίως ἢ μ' ὅλον ὅτι τὸ κυρίως ὀνομαζόμενον ζωγραφίζειν ἦτον ἀκατέργασον ἢ ἀτελὲς ἐπὶ τῶν χρόνων τῆ Οἰμήρου, ὅμως ἡ ἀγχινοῖα τῆ θείῃ ποιητῆ περιέγραψε γλαφυρότατα τὰς σοικειώσεις τῆς συγγενῆς τῆ ζωγραφία τέχνης (3). Ἡ μουσικὴ ἐκαλ-

(1) Ἰδὲ Πολυδεύκης ὀνομαζικόν. Εἰς τὴν αἶθυσαν, ἤτοι σοάν, ἢ ὁποῖα ὑπέκειτο εἰς τὰς ἀκτῖνας τῆ ἡλίου ἢ προσβολὰς τῶν ἀνέμων, ἐκοιμῶντο οἱ ξένοι ἢ οἱ ἐν ὑπολήψει ἄνθρωποι. Τὸ πάλαι ἀνήπτου τὸ πῦρ ὑπὸ τὴν σοάν τῶν μεγάλων οἰκῶν, ἐπειδὴ πρὶν εὐρεθῆ ἡ τέχνη τῆ νὰ δίδωσι διέξοδον τῆ καπνῆ εἰς τὰ κλεισμένα μέρη, ἀνήπτου τὸ πῦρ μόνον εἰς τῆς ὑπαιθρίεσ τόπουσ.

(2) Τὰ εὐγενικώτερα εἶδη τῆς ζωγραφικῆς παριστάνονται εἰς τὴν ἀσπίδα τῆ Ἡρακλέουσ, τὴν κατασκευασθεῖσαν ὑπὸ τῆ Ἡφαίστου, ἢ πᾶσα ζωγραφία παρίσῃσι θαυμάσιον βαθμὸν ἰφευρέσεως, ἐκφράσεως ἢ συνθέσεως περιέχονται δὲ ἐν αὐτῆ τῆ θαυμαστῆ ἀσπίδι δέκα ζωγραφίαι (Ἰλιάδ. σ, σίχ. 590. κτ).

(3) Οἱ πρῶτοι ποιηταὶ ἦσαν ἢ οἱ πρῶτοι μουσικοὶ ἐν τοῖς ἡρωϊκοῖς αἰῶσιν, οἷσι ὁ Ἀμφίων, ὁ υἱὸς τῆ Διὸς ἢ τῆς Ἀντιόπης, ὁ εφευρετῆς τῆς κιθαραδιστικῆς, ὁ Δίος

λιεργεῖτο πολὺ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησιν, ἢ ὅποια ὅμως δὲν ἦτον ἐντελής καὶ τόσον ἀρμοδία πρὸς κίνησιν τῆς ψυχῆς. Τὰ ἀποδιδόμενα εἰς αὐτὴν ἀποτελέσματα εἶναι μὲν τερατώδη, ἔχει δὲ καὶ ἀπίθανα, διότι ἡ ἀρχαία μουσική δὲν ἦτο ψιλή συνάφεια ἀλλήλων διαδεχομένων μελωδικῶν καὶ ἀσημάντων ἤχων, ἀλλὰ μίμησις καὶ καλωπισμὸς ἀπλῶν, φυσικῶν καὶ παθητικῶν τόνων καὶ μελωδιῶν μιᾶς ὥρας καὶ ἐμφαντικῆς διαλέκτου (1).

ΚΕΦ. Β΄.

ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

Περίληψις.

Ἀριθμητική — Ἀστρονομία — Γεωγραφία — Ἰατρική κτ.

Εἰς τὰς ἡρωϊκὰς αἰῶνας οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶχον εὐκαιρίαν ἕτε ὄρεξιν νὰ καταγίνωνται εἰς τὰς θεωρητικὰς ἐπιστήμας, καὶ ἐτίμων μόνον, ὅσαι ἀνάγονται εἰς τὰ

ὁ εἶξ Εὐβοίας, ὁ σιχυεργὸς τῶν ἐλισγείων, Ἀνδρῆς ὁ εἶξ Ἀνδηδῶντος τῆς Βοιωτίας, ὁ συνδέτης τῶν ὕμνων, ὁ Πίπιος, ὁ ἐκ τῆς Πιερίας, ὅστις ἐψάλε τὰς μέσας ἐν τοῖς ποιήμασί τε, ὁ Φιλκμῶν, ὁ πρῶτος εἰφευρετὴς τῶν χορῶν περὶ τὸν ἐν Δελφοῖς ναόν, ἡ Θάμυρις ὁ Θραξ, ὁ ἠδυφρονότατος, ὅστις ἐψάλε τὸν πόλεμον τῶν Τιτάνων, καὶ ἐτόλμησε νὰ προκαλέσῃ εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ αὐτὰς τὰς μέσας. Οἱ Ὀρφεὺς, ὁ Δημόδοκος, ὁ μουσικὸς τῆ Ἀλικυνώσ, καὶ Φήμιος, ὁ κοιδὸς τῆς Ἰθάκης, πληρεῖσι τὸν κατάλογον τῶν κατὰ τὰς ἡρωϊκὰς αἰῶνας μουσικῶν (Πλάτ. τερχ. περὶ μουσικ.).

(1) Οἰδύσσ. γ, σίχ. 267 καὶ πανταχῶς.

πρακτικὸν εἶδος. Ἐκ τῆς Ἀριθμητικῆς ἐμάνθανον τὰς ἀπλῆς μόνον τρόπους τῆ ἀριθμεῖν. Ἡ Ἀστρονομία ἐδίδασκειν αὐτοὺς νὰ παρατηρῶσι τὰς ἀσερισμῆς, ὅσοι ἦσαν ἀναγκαιότατοι πρὸς διεύθυνσιν τῆ ἐπιχειρῶντε πλῆ τῶν ναυτῶν, καὶ πολὺν καιρὸν εἶχον ἐνιαυτῆς τριμήνης, τετραμήνης ἢ ἑξαμήνης· ἀλλ' ἡ ναυτικὴ αὐτῶν ἦτο τόσο ἀτελής, ὥστε σπανίως ἐτόλμων ν' ἀφήσασιν τὰς αἰγιαλῆς· καὶ τὰ μόνον παρὰ τῆ Ὀμήρου μνημονευόμενα ἄστρα εἶναι ἢ μεγάλη καὶ μικρὰ ἄρκτος, αἱ Πλειάδες, αἱ Ἑσπερίδες, ὁ Ὠρίων, καὶ ὁ κύων. Ἡ Γεωγραφία, ἢ ὅποιε τότε μόνον εἶναι βεβαία, ὅταν ὁδηγεῖται ἀπὸ τὴν ἀστρονομίαν, ἦτον ἀτελεστάτη, καὶ δὲν ἦσαν γνωστὰ ἔτι τὰ ὀνόματα τῆ μήκους καὶ πλάτους. Αὕτη ἢ ἐπισήμη συνίστατο κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν ἀβέβαιον καὶ συχνάκις ψευδῆ διήγησιν τῶν περιηγητῶν· καὶ ὅμως ἡ ἀρχαιότης ἐπῆνε πολὺ τὰς γεωγραφικὰς γνώσεις τῆ Ὀμήρου, ὁ ὁποῖος περιγράφει τὴν Ἑλλάδα, ἐπὶ τῆ Τρωικῆ πολέμῳ, ἀκριβεστάτα. Ἡ ἰατρικὴ ἔκαμεν ὀλίγας προόδους εἰς τὰς ἡρωικὰς αἰῶνας, ἢ μᾶλλον εἶπεῖν, δὲν ἐπῆρχεν ἔτι, ἐπειδὴ ἡ ἐπισήμη τῶν πρώτων ἰατρῶν συνίστατο μόνον εἰς τὴν χειρουργίαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐξήρτηντο ἡ ἰατρικὴ καὶ ἡ φαρμακεία (1). Ἡ ἰστορία τῆς Μηδείας, ἀν

(1) Οἱ Ἕλληες ἀποδιδόασιν τὴν ἐφεύρεσιν τῆς ἰατρικῆς εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν, ὁ ὁποῖος ἴσως δὲν ὑπῆρχε ποτέ· διότι ὁ Ἀσκληπιὸς ἦτο θεὸς Αἰγύπτιος, νομιζόμενος ὁ ἐφευρετής τῆς ἰατρικῆς, καὶ ἡ λατρεία αὐτῆ εἰσῆχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅταν ἡ ἰατρικὴ ἤρχισε νὰ κουλιεργῆται. Ἀρχατοὶ ἰατροὶ νομίζονται ὁ Χείρων, ὁ Παλαμήδης, ὁ Πεδάλυρος, ὁ Μαχάων καὶ Μελάμπους, ὁ ὁποῖος ἰάτρεισε τὴν μαρίαν τῶν θυγατέρων τῆ Πριάμῃ διὰ τῆ Ἑλένης (Ἀπολλ. βιβλ. γ'. Πλίν. βιβλ. κθ'. κεφ. α'. Κέλσ. βιβλ. α' ἐν τῷ πρώτῳ κεφ.).

εἶναι πιθανή, ἀποδεικνύει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔκα-
 μον προόδους τινὰς εἰς τὴν Βοτανικὴν, ἢ μᾶλλον εἶπεῖν
 εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ἰδιοτήτων τινῶν Φυτῶν. Ἡ Ἀνατο-
 μία καὶ ἡ Φυσικὴ δὲν ὑπῆρχον. Ἡ δὲ Χημεία ἦτον ἐκ
 ἀρχῆ τῆς γενέσεως. Τελευταῖον ἡ Φυσικὴ ἱστορία, αὕτη
 ἡ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία παρίστανται εἰς ἡμᾶς τὸν κατάλογον
 τῶν θησαυρῶν, ἦτον ὀλίγον ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ἕλ-
 λησιν, οἱ ὅποιοι μόλις ἐγνώριζον τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀ-
 ναγκασιότατα.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

Περὶ τεχνῶν, γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν τῶν Ἑλλήνων.

Κατὰ τὰς ἱστορικὰς αἰῶνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

ΤΕΧΝΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

§. Α΄.

Γεωργία — ἐμπόριον — ναυτιλία.

Περίληψις.

Τὸ ἐκ τῆς Γεωργίας ὄφελος — τιμὴ τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων — ἐμπόριον τῶν Ἀθηναίων — εἶναι ἀράγος ὁ πλεῖτος ἢ εὐδαιμονία τῷ λαῷ; — ἐμπόριον τῆς Ἀλεξανδρείας. Διώρυξ πρὸς σύναψιν τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης μετὰ τῆς μεσογείου — ναυτικὴ ἢ ναυτιλία (1).

Οἱ Ἕλληνες προχωρῶντες εἰς τὰς ἐννοίας καὶ μαθήσεις, ἐνόησαν εὐθὺς τὸ ἐκ τῆς γεωργίας ὄφελος, εἰς τὴν ὁποίαν ἔδειξαν μεγάλην ἀποστροφὴν, ὅτε μόλις ἐπειράθησαν τὰς πρώτας καρπὰς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἡ Γεωργικὴ πληθύνει καὶ τρέφει τὰς πολιτείας, καὶ προξενεῖ τὸν ἐληθῆ πλεῖτον. Ἐκ ταύτης ἐξήρτηται ἡ εὐδαιμονία τῶν

(1) Τῆτο τὸ Β΄ μέρος, πλὴν τῶν ὑποσημειώσεων, εἰλήφθη ἀπὸ τὴν γενικὴν ἱστορίαν τῆ Γάλλου Μιλλώτου.

ἔθνων, ὅσα κατοικῶσι τόπον εὐκαρπον, ἐπειδὴ ἡ ἀφροδία τῶν φυσικῶν προϊόντων συνεπάγεται τὰ λοιπὰ τῆς ζωῆς καλὰ εἰς τὴν χώραν, ἢ καὶ ἀπεργάζεται αὐτὰ περιττὰ καὶ ἄχρηστα. Δίχα τῶν γεννημάτων τῆς γῆς ὅλα τὰ ἄλλα ἀγαθὰ εἶναι μόνον βαρὺ φορτίον, καθὼς ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τοῦ Μίδου τὸν μῦθον, ὁ ὁποῖος ἐπισώθη, φεῦ, ἐνίοτε καὶ ἐμπράκτως. Οἱ σοφώτατοι ἀρχαῖοι φιλόσοφοι, καὶ μάλιστα ὁ Ξενοφῶν, κατέβαλον μὲν πολλὰς πόνους περὶ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, ἐχὶ δὲ ἐξαρκύντως καὶ ὅσον ἔπρεπε προσεκτικῶς, ἀνασφραζόμενοι μόνον περὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς κοινῆς πρακτικῆς, τῆς καλλιείας ἴσως, ὅταν καταγίνεται τις εἰς αὐτὴν ὅλως διόλου. Διὰ τὴν πληροφορηθῆναι τις, πόσον δύναται ἡ γῆ, καλῶς καλλιεργημένη, δὲν εἶν' ἀνάγκη καὶ πειθεύσει, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλίνου, ὅτι εἰς κόκκος σίτου ἀνταπέδιδεν εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ Αἴγυπτον ἑκατὸν εὐχέαις. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κικέρωνος, ἡ Σικελία, ἡ ὀνομαζομένη σιτοθήκη τῆς Ρώμης, δὲν ἔδιδεν εἰς τὴν εὐφορωτάτην χρόνον περισσώτερον, παρὰ τὸ δεκαπλάσιον τοῦ σπειρομένου σίτου.

Ἡ Ἀττικὴ, ἴσα γῆ ἄγονος καὶ ἄκαρπος, δὲν ἐγέννα ἄλλο, εἰμὴ ἐλαίας, τὰς ὁποίας οἱ Ἀθηναῖοι ἐκαλλίεργον ἐπιμελῶς, ἀναπληρῶντες τὸ ἐλλείπον τῶν λοιπῶν προϊόντων διὰ τῶν ἀποικιῶν, ἐξ ὧν τὸ Βυζάντιον ἐχορήγει κατὰ Δημοφῆνη τετρακοσίας χιλιάδας μεδίμων σίτου κατ' ἔτος· ὁ δὲ μέδιμος, ὅστις εἶχεν ἐξ μολύβου, ὧν ὁ καθεὶς νομίζεται ὡς εἴκοσι λιτρῶν, ἐπωλείτο πέντε δραχμῶν. Ἐντεῦθεν συνάγεται, ὅτι καὶ τὰ νομίσματα ἦσαν ἔτι σπάνια, καὶ οἱ ἄνθρωποι ἔζων εὐθηνότατα· καὶ εἰς μὲν τὸν καιρὸν τοῦ Σόλωνος ὁ βῆς ἐπωλείτο πέντε μόνον δραχμῶν, ἐπὶ δὲ τοῦ Σωκράτους

ὁ χοῖρος τριῶν δραχμῶν. Ἐκ τέτων ἐμπορεῖ νὰ ἐννοήσῃ τις τὴν μετριωτάτην τιμὴν τῶν τότε πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων.

Ἀπὸ τῆς εἰς Ἑλλάδα ἐκστρατείας τῆ Ἑέρξε, προσδοκούμενοι ἀπὸ τὴν ναυτικὴν οἱ Ἀθηναῖοι, παρεδόθησαν εἰς τὸ ἐμπόριον, ἂν ἔῃ ἀτελῶς ἢ περιορισμένως. Ὁ Ξενοφῶν ἐν τῇ περὶ προσόδων βιβλίῳ παρακινεῖ τὰς Ἀθηναίους ν' ἀγωνίζονται παντὶ τρόπῳ περὶ τὴν αὐξήσιν τῆ ἐμπορίας, προσατεύοντες ὅλους, ὅσοι μετέρχονται αὐτὸ, πολίτας τε ἢ ξένους, ἕμην ἄλλὰ καὶ δανείζοντες αὐτοῖς ἐπὶ τῇ προσηκύσῃ ἀσφαλείᾳ τὰ ἀπαιτούμενα χρήματα, ἢ χορηγῶντες τὰς ἀπαιτούμενας ναῦς· προὔποθέτει δὲ (τὸ ὅποιον ἔπρεπε νὰ ἦναι βᾶσις ἢ σᾶθμη τῆς πολιτικῆς διοικήσεως), ὅτι ὁ πλῆτος τῶν πολιτῶν εἶν' ὁ πλῆτος τῆ κοινῆ. Αὐτὸς παραγγέλλει μάλιστα τὴν ἐπιμέλειαν τῶν Ἀττικῶν μεταλλείων, παρατηρῶν ὀρθότατα, ὅτι τὰ ἀκατέργασα μέταλλα, ὅσα εὐρίσκονται ἐν τῇ γῆ ἐνὸς ἔθνους, ἢ ἐξεργάζονται διὰ τῆς φιλεργίας, καταβάλλουσι τὸ θεμέλιον εἰς τὸ ἐπικερδέστατον ἐμπόριον.

Ἐγὼ παρατρέχω τὴν Κόρινθον ἢ τὰς ἐμπορευόμενας ἀποικίας, οἷαι ἦσαν αἱ Συράκουςαι, περὶ τῶν ὁποίων ἐξεύρομεν ἐν γένει, ὅτι ἦσαν μὲν πλέσσαι, ἀλλὰ πολλὰ διεφθαρμέναι. Οἱ νεώτεροι προήγαγον εἰς μεγάλην ἐντέλειαν τὴν θεωρίαν τῆ ἐμπορίας, περὶ τῆ ὁποίας δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι προξενεῖ μεγάλην ὠφέλειαν εἰς τὰς πολιτείας· ἀλλὰ πῶς ἐμπορεῖ νὰ φαντασθῇ τις, ὅτι ἡ εὐδαιμονία τῶν πολιτειῶν συνίσταται εἰς τὸν πλῆτον; πῶς ἐμπορεῖ νὰ παραμελῇ τὰ ἤθη, τὴν ἐνατροφὴν ἢ τὰς νόμους, ἢ νὰ ἐγκαταλίπη τὰς πολιτας εἰς τὴν ὀλεθρίαν διαφορὰν τῶν ἡθῶν, διὰ νὰ

περιορίση τὴν πολιτικὴν εἰς τὸν σενὸν κύκλον τῆ δημο-
σίᾳ θησαυροφυλακίᾳ; Ἡ ἰστορία ἀναφέρει μυρία παρα-
δείγματα ἐθνῶν διεφθαρμένων ἀπὸ τὸν πλῆθυν, τὰ
ὅποια ποτὲ δὲν ἐκινδύνευσαν περισσότερον ἢ ἀφανισθῆναι,
παρὲξ ὅταν ἐφαίνοντο κατέχοντα ὅλας τὰς θησαυροὺς
τῆς οἰκουμένης. Ἡ σοφὴ διοίκησις ὀφείλει μὲν νὰ ὑπε-
ρασπίζεται τὸ ἐμπόριον, νὰ σπυδαίῃ ἢ αἰξήσει τὸν
δημόσιον θησαυρὸν, μάλιστα δὲ προσαρμόζουσα τὴν οἰ-
κονομίαν, ἔχι δὲ νὰ παραμελήῃ τὸ ἐσιᾶδες, ὅπερ ἐστὶ τὸ
νὰ ἔχη καλὰς πολίτας.

Ἡ Ἀλεξάνδρεια, ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν Πτολε-
μαίων, ἔγινεν ἐν βραχεί τὸσον περιβόητος διὰ τὸ ἐμ-
πόριον, ὡσεὶ ἡ Τύρος ἢ ἡ Καρχηδὼν ἐλησημονήθησαν.
Ὁ διώρυξ (κανάλι), τὸν ὅποιον ἠνέωξεν ὁ Φιλάδελ-
φος ἀπὸ τὴν Κοπτὸν ὡς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν, εἰσῆσεν
ἐπὶ τῶν ὄχθων πολλὰ ξενοδοχεῖα πρὸς ἀνάπαυτιν τῶν ἐμ-
πόρων, εἰλκυσέν ὅλον τὸ ἐμπόριον τῆς μεσημβρινῆς
Ἀσίας. Ἡ Αἴγυπτος ἀποβαλέσα τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς
δεισιδαιμονίαν, ἠγάπησεν ἤδη τὴν θάλασσαν τὸσον,
ὅσον ἐμίσει αὐτὴν πρότερον. Λέγουσιν, ὅτι τὸ ναυτικὸν
τῆ Φιλαδέλφου συνίστατο εἰς 120 ναῦς ὑπερμεγέθει,
ἢ 4,000 ἕτερα πλοῖα.

Ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Περσῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα
τὸ ναυτικὸν ἐτελειωποιήθη πολὺ. Αἱ ἐπίσημοι τριήρεις
εἶχον πολλὰς τάξεις κωπίων, ἢ περίπε διακοσίους ἐπι-
βάτας. Ἐγὼ δὲν ἐπιχειρῶ νὰ λύσω τὰς ἀπορίας περὶ
πέτρων τῶν τάξεων τῶν κωπίων, κειμένων λοξοειδῶς,
ἢ εἴητε μόνον δι' ἐπίδειξιν πολλαπλασιαζομένων, ἢ
σημειῶ μόνον τινὰ περὶ τὴν ναυτιλίαν ἀνήκοντα. Ὁ
κόλος τῆ μεγάλης Ἀλεξάνδρου, ὅστις κτετέπλευσε τὸν
Ἰνδόν, ἔφθασε μετὰ δέκα μῆνας εἰς Σῆσα, διατρί-

ψας τρεῖς μῆνας ἐπὶ τὸν ποταμὸν καὶ ἑπτὰ ἐπὶ τὴν Ἰνδικὴν θάλασσαν ἀπὸ Πατάλης εἰς Σῆσα. Ἔως τότε οἱ Ἕλληνες δὲν ἐγνώριζον τὸν Ὠκεανόν, τῆ ὁποίᾳ ἡ παλιρροία ἐφάνη εἰς αὐτὰς θάλαμα παράδοξον. Κατὰ Πλίνιον (βιβλ. 5. κεφ. κγ.) ἐγένετο ὕσερον ὁ διάπλους ἀπὸ τὸν Μελαβρικὸν αἰγιαλὸν εἰς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέραις. Οἱ Ἀλέξανδρος καὶ οἱ διὰδοχοί τε ἐκύμίζον, ὅτι ἡ μαύρη θάλασσα εἶχε κοινωνίαν μετὰ τὸν Ὠκεανόν· καὶ δὲν πρέπει νὰ θαυμάζωμεν τόσον εἰς τὴν τοιαύτην ἀγνοίαν, ὅσον εἰς τὰς τολμηρὰς πλῆς τῶν πλωτῆρων, οἱ ὅποιοι τότε εἶχον ὀλίγα βοηθητικὰ μέσα καὶ μυρίας κινδύνους, ἀγνοῦντες τὴν γήινον σφαῖραν, καὶ ὑσερούμενοι ἐνὸς ἀψευδῆς ὁδηγῶ τῶν θαλασσῶν. Οἱ Ἕλληνες ἐν γένει, ἐκεῖνοι οἱ μεγάλοι συγγραφεῖς, οἱ ὅποιοι ἐγκατέλιπον τόσα πολύτιμα μνημεῖα ποιητικῆς, ἰσορίας, εὐγλωττίας καὶ φιλοσοφίας, ἠμέλησαν νὰ γράψωσι περὶ πραγμάτων τῆς πρακτικῆς, τῶν ὁποίων ἡ γνῶσις χρησιμεύει εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν.

§. Β.

Αρχιτεκτονική — Γλυφική — Ζω-
γραφική — Μουσική.

Περίληψις.

Αρχιτεκτονική — Αἱ τρεῖς τάξεις αἱ Ἑλληνικαὶ τελειόταται — Νόμος ἐν Ἐφέσῳ περὶ τῶν ἀρχιτεκτόνων — Ἡ Γλυφική τελειοποιήθησα ὑπὸ τῷ Φειδῷ — Ἄλλοι περίφημοι γλυφεῖς — Λύσιππος — Πραξιτέλης — Ζωγραφία ἐν Ἑλλάδι — Θαυμάσιά της ἀμφιβολώτατα — διάφορα εἶδη ζωγραφιῶν — Ζωγράφοι περίφημοι — Πολύγνωτος — Ἀπολλόδωρος — Ζεῦξις — Παρράσιος — Πύριλλος — Τιμάνθης — Ἀπειλλῆς — Πρωτογένης — Ἡ περβολικὴ ἀνταμοιβὴ τῶν τεχνιτῶν — Διαφορὰ ἢ ἐκ ταύτης προερχομένη — Ἡ Μουσικὴ ἐνομίζετο ἀναγκαία — Ἀληθὴς αὐτῆς ὠφέλεια — Ἀρχαία Μουσική.

Ὅταν εἰς ἓν φιλεργὸν ἔθνος ὁ πλεῖστος διεγείρη τὴν ἔφεσιν αὐτῶν εἰς τὴν πολυτέλειαν, τότε μόνον ἀπαιτεῖται μεγαλόνης ἀνὴρ εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ λαμπρὰς τὰς ἐλευθερίας τέχνας. Ὁ Περικλῆς ἐμφύχασεν ὅλας, εἰς τρόπον ὡσεὶ δύο αἰῶνας δὲν ἔπαυσαν παράγειν ἀριστουργήματα. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἤγειρεν ἐκεῖνα τὰ μεγαλοπρεπῆ μνημεῖα, τῶν ὁποίων ὁ εἶρμος τέρπει τὰ ὄμματα τῷ εἰδήμονος, ἐν ᾧ τὰ ὀγκώδη μνημεῖα τῆς Αἰγύπτου κινῶσι μόνον ἐκπληξιν εἰς τὴν θεατάς. Αἱ τρεῖς τάξεις τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἤγουν ἡ Δωρικὴ, ἡ Ἰωνικὴ καὶ ἡ Κορινθία, ὑπάρχουσιν εἰσέτι καὶ νῦν κανὼν ἀμετάβλητος. Ἡ Τοσκανικὴ τάξις εἶναι ἀκατέργαστος· ἢ δὲ μικτὴ εἶναι μὲν ἐσολισμένη,

ἀλλ' ἀτελεστέρα παρὰ τὴν Κορινθίαν. Αἱ Γοτθικαὶ ὠραιότητες δὲν εἶναι, παρὰ λαμπραὶ ἀτέλειαί· ἔπρεπε νὰ ἐπανέλθῃν εἰς τὴν εὐγενῆ ἀπλότητα τῶν ἀρχαίων, διὰ νὰ κατασκευάσωσιν οἰκοδομὰς ὁμοίας, ἢ καλλιτέρας παρὰ τὰς ἐκείνων· ὅποιας δυσκολίας ἔμελλον νὰ ὑπερνήκησεν! Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆ Θουκιδίδε δὲν ὑπῆρχον ἔτι γνωστὰ αἱ τροχιλαταὶ (μακαράδες).

Οἰκοδομαὶ πολυτελεῖς, μὴ γινόμεναι μὲ συνετὴν οἰκονομίαν, προξενῶσι δαπάνην φθοροποιᾶν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ κοινόν. Ὁ Βιτρόυιος ἀναφέρει ἐπαινῶν ἕνα νόμον ἐν Ἐφέσῳ, ἀπεμποδίζοντα μεγάλας καταχρήσεις, κατὰ τὸν ὅποιον ὁ ἀρχιτέκτων, πρὸ τῆ ἐπιχειρήσασαί τι, ὤφειλε νὰ προδιορίσῃ τὸν μισθὸν μιᾶς οἰκοδομῆς, καὶ νὰ βάλῃ εἰς ἐνέχυρον ὅλα τε τὰ ὑπάρχοντα· καὶ εἰ μὲν ἡ δαπάνη δὲν ὑπερέβαινε τὸν διορισθέντα μισθὸν, ἐλάμβανεν ἀνταμοιβὴν, εἰ δὲ καὶ ὑπερέβαινε κατὰ τὸ τεταρτημόριον, τὸ δημόσιον ἐπλήρωνε καὶ τῆτο· εἰ δὲ καὶ ὑπερέβαινε καὶ τὸ τεταρτημόριον, τότε ἐπλήρωνεν αὐτὸ ὁ ἀρχιτέκτων ἐξ ἰδίων.

Πρὸ τῆ Περικλέεσ ἡ Γλυφικὴ παρήγαγε σχεδὸν ἔργα ἄμορφα, ἐπειδὴ τὰ ἀγάλματα τῶν Ἑλλήνων τε καὶ Αἰγυπτίων εἶχον τοὺς μὲν βραχίονας κρεμαμένους καὶ προσκολλημένους τῷ σώματι, τὰ δὲ σκέλη καὶ τὰς πόδας ἠνωμένα ἀλλήλοισ διχα τινὸς σχηματισμῷ, ἐνεργείας καὶ γλαφυρότητος. Ὁ Ἀθηναῖος Φεδίας ἐτελειοποίησε ταύτην τὴν τέχνην, ὁ ὅποιος εἶχε καὶ μεγάλην φυσικὴν δεξιότητα καὶ πολλὴν μάθησιν. Ἐν ἄγαλμα, τὸ ὅποιον ἐπρόσαξεν ἀ τεθῆ ἐπάνω μιᾶς σήλης, ἐφάνη ἄσχημον, τὸ δὲ τῆ Ἀλκαμένεσ, τῆ ἀντιζήλησ τε, θαυμάσιον· γεθῆλω ἕκασον εἰς τὸν ἴδιον αὐτῷ λόπον, εἶπεν ὁ Φειδίας· καὶ τῆτε γενομένε, ἐφάνη κόσμον αὐτῶσ.